

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1905. Första Kammaren. N:o 39.

Måndagen den 1 maj.

Kammaren sammanträdde kl. 2,30 e. m.

Anmälades och bordlades lagutskottets utlåtande n:o 63, i anledning af väckt motion angående utarbetande af förslag till lag om försäkringsaftal.

Föredrogs och hänvisades till konstitutionsutskottet herr *Cavallis* den 29 nästlidne april bordlagda motion, n:o 53, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition med förslag till ändrad lydelse af § 60 regeringsformen.

Vid föredragning af friherre *Alströmers* den 29 sistlidne månad bordlagda motion, n:o 54, angående skrifvelse till Konungen i fråga om beredande af erforderlig vård åt sjuka personer vid deras transport å statens järnvägar, beslöt kammaren hänvisa denna motion till sitt tillfälliga utskott n:o 1.

Föredrogos, men bordlades ånyo på flere ledamöters begäran statsutskottets den 29 sistlidne april bordlagda utlåtanden n:is 95—97.

Vid föredragning af statsutskottets den 29 nästlidne månad bordlagda memorial n:o 98, i anledning af kamrarnas skiljaktiga beslut i en fråga rörande anslagen under riksstatens femte hufvudtitel, godkändes den i detta memorial föreslagna voteringsproposition.

Föredrogos, men bordlades å nyo på flere ledamöters begäran lagutskottets den 29 sistlidne april bordlagda utlåtanden n:is 57—62 äfvensom Första Kammarens tillfälliga utskotts samma dag bordlagda utlåtande n:o 10.

Justerades tre protokollsutdrag för denna dag.

På framställning af herr talmannen beslöts, att lagutskottets utlåtande n:o 63 skulle sättas främst på föredragningslistan till morgondagens sammanträde.

Herr Svedelius erhöll på begäran ordet och yttrade: Jag tillåter mig hemställa, att till morgondagens plenum måtte på föredragningslistan främst bland två gånger bordlagda ärenden upptagas Första Kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande, n:o 10.

Härtill lämnade kammaren sitt bifall.

Kammaren åtskildes kl. 2,46 e. m.

In fidem

A. v. Krusenstjerna.

Tisdagen den 2 maj.

Kammaren sammanträdde kl. 2 e. m.

Föredrogs, men bordlades å nyo på flere ledamöters begäran lagutskottets nästlidne dag bordlagda utlåtande n:o 63.

Vid förnyad föredragning af Första Kammarens tillfälliga utskotts den 29 nästlidne april och den 1 innevarande maj bordlagda utlåtande n:o 10, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t i fråga om åvägabringande af förhandlingar mellan svenska och norska regeringarne angående en ny ordning beträffande de unionella angelägenheterna, biföll kammaren hvad utskottet i detta utlåtande hemställt;

och skulle, jämlikt § 63 mom. 3 riksdagsordningen, detta beslut genom utdrag af protokollet delgifvas medkammaren.

Protokollsutdrag härom justerades och afsändes till Andra Kammaren.

Vid förnyad föredragning af statsutskottets den 29 sistlidne april och den 1 innevarande maj bordlagda utlåtanden:

n:o 95, i anledning af väckta motioner i fråga om utredning och förslag angående inlösen af de frälseräntor, hvilkas inlösande ej åligger statsverket,

n:o 96, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående godkännande af uppgjordt förslag i fråga om uppförande vid Vänersborgs hospital och asyl för Älfsborgs läns räkning af en upptagningsanstalt för sinnessjuka, samt

n:o 97, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående inköp för telegrafverkets behof af vissa fastigheter,

biföll kammaren hvad utskottet i dessa utlåtanden hemställt.

Föredrogs å nyo lagutskottets den 29 nästlidne april och den 1 innevarande maj bordlagda utlåtande n:o 57, i anledning af väckt motion med förslag till lag angående handel med konstgjorda gödselmedel.

Ifrågasatta lagbestämmelser angående handel med konstgjorda gödselmedel.

Lagutskottet hade till behandling förehaft en af herrar A. Olsson i Mårdäng, P. Hellström, E. Persson i Borrby, O. Olsson i See och E. G. H. Åkerlund väckt motion, n:o 138, hvori hemstälts, att Riksdagen ville för sin del antaga följande

Lag angående handel med konstgjorda gödselmedel.

1 §.

Ifrågasatta lagbestämmelser angående handel med konstgjorda gödselmedel.
(Forts.)

Enhvar, som för egen eller annans räkning idkar handel med konstgjorda gödselmedel, vare, ehvad sådant af köparen påfordras eller icke, pliktig att, senast då varan till köparen levereras, aflämna ett af säljaren underskrifvet garantibevis, innehållande köparens namn, den försålda varans myckenhet och benämning, det i 2 § omförmälda märke samt uppgift om varans halt af värdebestämmande ämnen.

Närmare föreskrifter, huru halten af värdebestämmande ämnen skall angifvas, så ock garantibevisets affattning i öfrigt, meddelas af Konungen.

2 §.

Försäljes gödselmedlet i säck, kärl eller annan fast förpackning, åligge det säljaren att tillse, att å förpackningen finnes ett lätt i ögonen fallande märke. Detta märke skall upptagas jämväl i räkning, som å varan utfärdas.

3 §.

Benämning, hvarunder vara i garantibevis angifves, må ej vara vilseledande i afseende å varans ursprung och beskaffenhet.

4 §.

Underlåter säljare af konstgjorda gödselmedel att till köparen aflämna garantibevis, som i 1 § sägs, eller att iakttaga hvad enligt 2 § honom åligger, straffes med böter från och med tio till och med ett hundra kronor.

5 §.

Finnas de angående såld varas beskaffenhet i garantibeviset lämnade uppgifter vara oriktiga eller har säljare låtit öfverträdelse af hvad i 3 § är stadgadt komma sig till last, straffes säljaren, där ej förbrytelsen är i allmänna strafflagen med straff belagd, med böter från och med tjugufem till och med femhundra kronor.

Uppgift om varans beskaffenhet skall ej anses oriktig, där ej afvikelsen från garantibeviset öfverstiger af Konungen fastställt analyspelrum.

6 §.

Förbrytelse mot denna lag åtalas vid allmän underrätt. Sådan förbrytelse må ej af allmän åklagare åtalas, där ej brottet af målsägande till sådant åtal angifves.

7 §.

Böter, som enligt denna lag ådömas, tillfalla kronan.
Saknas tillgång till deras fulla gäldande, förvandlas de efter allmän strafflag.

*Ifrågasatta
lagbestämmelser
angående
handel med
konstgjorda
gödselmedel.
(Forts.)*

8 §.

Öfverenskomma säljare och köpare, att betalning för gödselmedel skall erläggas efter den mängd af värdebestämmande ämnen, varan vid undersökning befinnes innehålla, eller understiger vikten af försåldt varuparti ett hundra kilogram, vare säljaren ej skyldig att öfverlämna garantibevís eller att iakttaga hvad i 2 § stadgas.

9 §.

Konstgjorda gödselmedel må till riket införas endast af den, som tillverkar eller idkar handel med dylika varor, och må förty gödselmedel, som till riket ankomma, icke från tullverket utlämnas, med mindre mottagaren genom intyg af registreringsmyndighet eller af trovärdige män styrker sig tillverka eller idka handel med sådan vara. Då sådan från utrikes ort ankommen vara af mottagaren till annan utlämnas, åligger den förre lika skyldighet med säljare.

Hvad nu är stadgadt skall dock ej utgöra hinder för registrerad förening för ekonomisk verksamhet, hvilken ej idkar handel, att för medlemmars i föreningen räkning till riket införa dylika varor.

10 §.

Med konstgjordt gödselmedel förstås i denna lag hvarje till gödsling afsedd, tekniskt behandlad vara, ändå att den endast underkastas förmalning eller motsvarande behandling, såsom råa kalisalter, perugvano samt råstampadt benmjöl. Å pudrett eller å kalk, mærgel eller dylika jordförbättringsmedel hafva bestämmelserna i denna lag ej tillämpning.

Denna lag skall träda i kraft den 1 januari 1906.

Utskottet hade i föreliggande utlåtande hemställt, att det i motionen innefattade lagförslaget måtte af Riksdagen bifallas.

Vid utlåtandet hade reservation afgifvits af herrar *Trygger, Hedenstierna, Rídderbjelke, Sandqvist, Lilliesköld, Jeppsson och Johanson*, utan angifvande af deras åsikt.

*Ifrågasatta
lagbestämmel-
ser angående
handel med
konstgjorda
gödselmedel.*

(Forts)

Herr Trygger: Förra året förelåg här en kungl. proposition, innefattande förslag till lag angående handel med konstgjorda gödselämnen. Denna kungl. proposition blef af Första Kammaren afslagen. Vid utskottets utlåtande i fjol var fogad en reservation, om hvilken man torde kunna säga, att den otvifvelaktigt var sämre än det kungl. förslaget. Nu hafva motionärerna framlagt det förslag, som innefattades uti denna reservation, och detta förslag har utskottet i år tillstyrkt.

Jag är öfvertygad om, att kammaren icke skall frångå sitt förra året fattade beslut genom att antaga ett förslag, som är sämre än det af kammaren förra året förkastade.

På grund häraf, herr vice talman, får jag anhålla om afslag å utskottets hemställan.

Grefve Lewenhaupt: Vid denna frågas behandling förlidet år yrkade jag afslag på åtskilliga grunder. Jag gjorde detta bland annat därför, att jag ansåg, att en del af de bestämmelser, förslaget då innehöll, voro temligen hårda och skulle verka hindrande för en bekväm handel med dessa gödningsämnen.

Vidare var då det föreslagna bötesbeloppet, som kunde ådömas en säljare, som gjort sig skyldig till felaktig leverans af varor, alltför högt, hvilket jag äfven ansåg vara till skada för denna handel.

Nu hafva i det föreliggande förslaget nästan alla de hinder, som då mötte för att förslaget skulle vara antagligt från landtmännens synpunkt, blifvit häfda, och jag kan icke se annat, än att förslaget numera skulle kunna vara acceptabelt. Bland de fel, som vidlådde det i fjol af regeringen framlagda förslaget, fäste jag mig äfven vid den ganska stora makt att ingripa och den stora del af bötesbeloppet, som var tillförsäkrad allmänna åklagaren. Man kunde ju då tänka sig, att åklagaren, äfven om angifvelsen icke var befogad, kunde frestas att försöka trakassera en handlande. Allt detta påpekade jag förra året vara till hinder för handeln med dessa gödningsämnen, och att följden skulle hafva blifvit af alla dessa många stränga bestämmelser, att varan blifvit fördyrad, hvilket den köpande allmänheten trifvelsutan fått betala. Köpmännen måste naturligtvis på alla möjliga sätt skydda sig för åtal och för sådana angifvelser, som de möjligen icke skulle kunna helt och hållet förebygga, alldenstund de i sin ordning af fabrikanten eller hufvudagenten kunna bli vilseledda, ty man vet ju, att dessa ämnen passera många händer, och naturligtvis är det då icke så lätt att afgöra, om skulden ligger hos fabrikanten eller återförsäljaren.

Nu har hela detta förslag undergått en ganska genomgripande förändring, och då jag, som sagdt, för min del åtminstone icke hyser något tvifvel om att lagen skall blifva till stor nytta,

så får jag, herr vice talman, anhålla, att kammaren ville bifalla förslaget, sådant det här föreligger.

*Ifrågasatta
lagbestämmelser
angående
handel med
konstgjorda
gödselmedel.*

Herr Hedenstierna: Den siste talaren ville göra gällande, att förslaget blifvit bättre genom de nu vidtagna förändringarne. Både jag och öfriga reservanter äro dock af en helt annat mening. Vi anse, att förslaget numera icke är af den betydelse, som när Riksdagen i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhöll om lagstiftning i detta ämne, ty under senare tider hafva bildats åtskilliga bolag, som sköta denna sak på ett fullt mönstergillt sätt.

Att nu lägga hinder i vägen för dem att sköta denna affär skulle icke vara fördelaktigt för landtbruket. För öfrigt förekomma här en del bestämmelser, hvilkas lämplighet starkt torde kunna sättas i fråga. Det är sålunda nästan omöjligt, att man skall kunna af vederbörande erhålla ett fullt betryggande garantibevis, sådant som här ifrågasättes, och de många svårigheter, som resas, och det betungande ansvar, som skapas, äro af den art, att det fördelaktigaste torde vara att icke antaga detta lagförslag. Jag tror äfven, att de flesta jordbrukare äro af samma mening. Här till kommer hindret för enskilde, som icke tillhöra registrerad förening, att gemensamt inköpa och sig emellan fördela gödningsämnen.

Första Kammaren har, som förut blifvit nämndt, redan en gång afslagit det förslag till lagstiftning i detta ämne, som varit före, och jag kan för min del icke tro, att kammaren nu skall vara af en annan uppfattning.

Jag ber därför att få yrka bifall till reservationen, d. v. s. afslag på motionen.

Herr Benedicks: Uti första momentet af § 9 stadgas, att »konstgjorda gödselmedel må till riket införas endast af den, som tillverkar eller idkar handel med dylika varor» etc. Här är det alltså fråga om ett monopol, ett monopol för fabrikanter och köpmän, och då något sådant icke är enligt med grundlagen, får jag ensamt af denna orsak yrka afslag.

Herr Petri: Då det för åtskilliga år sedan höjdes många rop på en sådan här kontrollag, härledde sig detta hufvudsakligen däraf, att en massa kringresande, mer eller mindre samvetslösa agenter foro omkring och sålde till de mindre jordbrukarne mer eller mindre värdelösa varor, för hvilka de togo höga priser. För närvarande har genom bemödanden af hushållningssällskap och kontrollstationer denna rörelse så mycket gått tillbaka, och de mindre jordbrukarne själfva kommit till insikt om att denna handel icke för dem var till nytta, så att lagen för närvarande icke på långt när är så behöflig, som den förut varit. Och äfven om en sådan lag fortfarande skulle anses behöflig, så är dock

(Forts.)

*Ifrågasatta
lagbestämmel-
ser angående
handel med
konstgjorda
gödselmedel.*

(Forts.)

det nuvarande lagförslaget sådan, att det icke kan träffa dem, som egentligen däraf skulle träffas.

Här förekomma nu sådana bestämmelser i detta lagförslag, som äro alldeles omöjliga att efterleva. I § 1 säges t. ex., att senast, när varan utlämnas till köparen, säljaren ovillkorligen skall utlämna garantibevis, om hvars innehåll man dock ännu svärfvar alldeles i okunnighet, emedan det skulle öfverlämnas till Kungl. Maj:t att bestämma, hvad garantibeviset skulle innehålla.

Det förhåller sig nu så, att en hel massa utländska gödningsämnen måste importeras, emedan de icke kunna tillverkas i Sverige, såsom kalialter, Thomasfosfat, en hel del beumjöl etc. Dessa varor införas nu i stora skeppslaster, och det är då af vikt, att varorna genast kunna expedieras till de olika håll, där köparne äro bosatta. Det är ju då alldeles omöjligt att, på samma gång man levererar varan till köparen, kunna lämna garantibevis, ty man hinner icke få undersökning på sådana varor på några få dagar, utan det går i allmänhet veckor om, innan man kan få dem undersökta. Detta är följaktligen omöjligt med mindre än att varan antingen får ligga kvar i fartyget, hvilket skulle föranleda högst betydliga liggedagskostnader, eller också skulle varan få magasineras i hamnstaden, hvilket också skulle föranleda mycket stora utgifter.

De af herrarne, som hafva någon erfarenhet om hur det tillgår på detaljförsäljningsplatserna, veta också, att på de s. k. torgdagarne under säsongen råder en förfärlig trängsel i dessa affärer, från hvilka då lämnas ut säckar i tusental till hundratal köpare. Det är då icke möjligt äfven för den samvetsgrannaste köpman att lämna ut garantibevis till hvarje köpare, som ju enligt förslaget skall hafva ett sådant, antingen han fordrar det eller icke. Men underlåtes detta, så är köpmannen underkastad böter till ganska afsevärda belopp.

Vidare föreskrifves här i § 2, att hvarje säck skall åsättas ett i ögonen fallande märke. Ja, hvaraf skall detta märke bestå? Icke gärna af papper, ty under transporten kommer detta lätt bort. Icke heller gärna af plåt, ty på denna kan man icke anbringa märket, och följaktligen återstår endast, att märkena anbringas med oljefärg eller dylikt på själfva säckarne. Detta går möjligen an med en del af de svenska fabrikernas tillverkningar, beträffande hvilka detta märke i allmänhet åsättes vid fabrikationen, innan varan släppes ut. Men då det t. ex. gäller Thomasfosfat eller beumjöl, blifva säckarne genom den behandling de undergå så genomdränkta af innehållet, att det blir omöjligt att urskilja de märken, som åsättas säckarne med oljefärg.

Således är äfven detta en praktisk omöjlighet.

Sedan hafva vi de höga böterna. § 4 i förslaget lyder:

»Underlåter säljare af konstgjorda gödselmedel att till köparen aflämna garantibevis, som i 1 § sägs, eller att iakttaga

hvad enligt 2 § honom åligger, straffes med böter från och med tio till och med ett hundra kronor.»

Jag hemställer, om herrarne icke finna, att detta vid många tillfällen skulle föranleda oändligt trassel. Här säljes en hop säckar, kanske två eller tre till hvarje köpare, och säljaren söker så samvetsgrant som möjligt att lämna garantibevis. Ja, då skall köpmannen för att skydda sig för åtal hafva vittnen tillstädes för att intyga, att han verkligen lämnat garantibevis till hvar och en. Jag vill hoppas, att, om detta blir lag, sådant icke skall ofta förekomma, men säkert är, att denna bestämmelse kan gifva anledning till utpressning och trassel, som icke vore behagligt.

Vidare heter det i § 5: »Finnas de angående såld varas beskaffenhet i garantibeviset lämnade uppgifter vara oriktiga» etc., så skola också böterna höjas. Ja, hur skall det bestämmas, om uppgifterna äro oriktiga? Jo, genom analys hos vederbörande kontrollanstalt. Här lämnas dock ingen föreskrift om hur profven skola tagas. En köpare kan taga det öfversta i en säck, och herrarne veta nog, att detta i allmänhet icke håller profvet, ty profvet måste tagas inuti säcken, emedan genom väderlekens inflytande det öfversta lagret icke är tjänligt till proftagande.

I allmänhet hafva fabrikerna ock lämnat ganska detaljerade föreskrifter med afseende å proftagning. Därom finns dock här ingenting bestämdt, utan en köpare är befogad att sända in hvilket prof han vill, och om det befinnes underhaltigt, så kan säljaren antastas. Missbruk äro icke heller uteslutna, då profvet kan afse en annan säck än den, garantibeviset gäller. Det förhåller sig nämligen så, att olika fabriker i vissa fall begagna samma bokstäfver för samma gödningsämne.

Sedan hafva vi § 8, som på sätt och vis upphäfver de öfriga. Där heter det nämligen:

»Öfverenskomma säljare och köpare, att betalning för gödselmedel skall erläggas efter den mängd af värdebestämmande ämnen, varan vid undersökning befinnes innehålla, eller understiger vikten af försåldt varuparti ett hundra kilogram, vare säljaren ej skyldig att öfverlämna garantibevis eller att iakttaga hvad i 2 § stadgas.»

Genom denna bestämmelse komma just dessa kringresande agenter att ställas utanför lagens räckvidd. Deras försäljning tillgår nämligen så, att de i sina orderböcker teckna upp, hvad hvarje köpare beställer, och därefter får köparen underteckna sitt namn.

Jag är öfvertygad därom, att, därest detta blefve lag, agenterna här skulle inflicka en sådan öfverenskommelse, hvarom stadgas i § 8, och därigenom vore de fredade. Köparne, som i allmänhet äro mindre jordbrukare, bry sig naturligtvis endast sällan om att skicka in prof till undersökning, och äfven om de göra det, är jag öfvertygad om att en samvetslös säljare mycket lätt kan undandraga sig ansvar, då det icke finns bevis på att det just är hans vara, som afses.

Ifrågasatta lagbestämmelser angående handel med konstgjorda gödselmedel.

(Forts.)

*Ifrågasatta
lagbestämmel-
ser angående
handel med
konstgjorda
gödselmedel.*

(Forts.)

Ifall denna lag skulle blifva stadfäst och samvetsgrant följas af säljarne, skulle det ovillkorligen inträffa, att de mest använda sorterna af gödningsämnen skulle blifva fördyrade genom de dryga omkostnader, som däraf skulle blifva en följd, och det oaktadt skulle någon tillförlitlig kontroll icke erhållas.

Af de skäl, som jag nu anfört, i det jag nämligen anser, att lagen numera är mindre behöflig, att den skulle föranleda till fördyrande af en nödvändig vara och framkalla mycket trassel och obehag, så anhåller jag, herr talman, att få yrka afslag.

Herr Dieden: Det är svårt att förstå, hvad de båda reservanter, som yttrat sig, mena, då de säga, att detta lagförslag är mycket sämre än Kungl. Maj:ts förslidet år framlagda förslag, och på samma gång säga, att det blir svårt att efterlefva det-samma. Förslidet år afslogo vi Kungl. Maj:ts förslag, därför att vi ansågo bestämmelserna däri alltför svåra. Nu är detta förslag så modifieradt, så beskedligt i alla delar, att man tycker sig kunna gå med på det, och därför har jag i utskottet biträdt förslaget. Riksdagen har ingått till Kungl. Maj:t med begäran om ett lagförslag i detta syfte. Då nu Kungl. Maj:t förslidet år kom med ett förslag, afslogs detta, därför att det ansågs för strängt. När man nu kommit med ett efter min mening antagligt förslag, så vill kammaren icke taga det och kallar det obehöfligt, fastän Riksdagen själf hos Kungl. Maj:t begärt lagstiftning i detta syfte.

Herr Benedicks sade, att 9 § är grundlagsstridig, därför att genom denna paragraf skulle skapas ett monopol för tillverkare och handelsidkare att importera dessa varor. Ja, sådant var Kungl. Maj:ts förslag förslidet år, men här har gjorts det tillägg, att äfven registrerade föreningar för ekonomisk verksamhet få lof att ombesörja import af dessa ämnen. Ett förslag, som Kungl. Maj:t lägger fram, får man väl ej kalla grundlagsstridigt, och det här förslaget är i hvarje fall mycket lindrigare än Kungl. Maj:ts förslag.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Herr Hasselrot: Det är nog icke alldeles så som den siste ärade talaren framhöll, att det förslag, som nu föreligger, är bättre än det kungliga förslaget, eller att kammaren, då frågan sista gången var före, afslog det då framlagda förslaget på den grund att bestämmelserna voro för stränga. Min uppfattning är, att kammaren afslog förslaget då, likasom kammaren bör göra nu, därför att dessa bestämmelser äro tunga och skulle komma att medföra svårigheter, större än den nytta, som de skulle kunna medföra. Meningen med hela detta lagförslag är ju att skydda oförsiktiga och okunniga landtbrukare, så att de icke skola köpa varor, som icke hafva det värde, som de utgifvas hafva, utan att varorna skola vara på förhand kontrollerade och således köparne

kunna vara förvissade om att de få hvad de vilja hafva. Nu är det ju, såsom förut påpekats, ett faktum, att förhållandena i detta afseende undergått en väsentlig ändring, sedan Riksdagen skref till Kungl. Maj:t i frågan. Nu har man anordnat kontrollföreningar öfverallt i landet, där man för en ringa penning kan få sin vara analyserad, och det är mycket få, tror jag, som nu köpa af kringresande agenter och som blifva lurade på dessa varor. Nyttan af denna lag skulle således blifva rätt obetydlig, men de skadliga verkningarna skulle säkerligen blifva ganska många. All denna omgång med garantibevis och märken och dylikt skulle fördyra varan ganska betydligt. Man måste komma i håg, att i regel går ej försäljningen till så, att importören direkt försäljer till den, som skall använda varan, utan han försäljer varan till grosshandlare, och dessa skola då hafva garantibevis och märken. Dessa försälja sedan till andra större handlande och dessa åter sända ut varorna till småhandlare på landet och i småstäderna. För alla dessa försäljare fordras denna omgång och detta besvär. Herrarne göra sig kanske ej begrepp om huru detta kommer att fördyra varan. I stället för att taga varan direkt från fartyget och lasta den på järnvägsvagnen, så får man lof att magasinera den för att få den kontrollerad och märkt. Om det också icke är såsom den ärade talaren på gäffeborgsbänken sade, att en bestämmelse om att konstgjorda gödningsämnen endast få införas af dem, som tillverka eller idka handel med sådan vara, skulle strida mot grundlagen, så blir det dock ett slags monopol. En enskild stor jordbrukare t. ex., som nu tager en hel last dylika varor, skulle enligt denna lag vara tvungen att vända sig till en handlande för att få den vara, som han hittills kunnat förskaffa sig själf.

Vidare är det så, som jämväl lagutskottets ordförande påpekat, att medan det kungliga förslaget var genomarbetadt, fullständigt samt medförde en verkligt effektiv kontroll, så är ingalunda så förhållandet med detta förslag. Det slags kontroll, som här föreslås, kommer ej att på något sätt blifva tillfredsställande. Otydligheter förekomma också. I § 10 heter det, att med konstgjordt gödselmedel förstås i denna lag hvarje till gödsling afsedd, tekniskt behandlad vara, ändå att den endast underkastats förmalning eller motsvarande behandling, såsom råa kalialter etc. Däremot hafva bestämmelserna icke tillämpning å jordförbättringsmedel. Lagen skiljer således på gödselmedel och jordförbättringsmedel. Gränsen mellan dessa är dock svår att draga. Jag har frågat framstående jordbrukare, om fältspat är ett gödselmedel eller ett jordförbättringsmedel. Därpå hafva de alla svarat, att det vilja de slippa svara på; det få domstolarna afgöra, när det blir tvist därom. Det går emellertid ej an att stifta ekonomiska lagar med sådana bestämmelser, ty det leder till rättegångar, böter och trassel, utan att man vinner hvad man hoppas.

Ifrågasatta lagbestämmelser angående handel med konstgjorda gödselmedel.

(Forts.)

Ifrågasatta lagbestämmelser angående handel med konstgjorda gödselmedel. Det hufvudsakliga skälet mot den föreslagna lagen är dock att den numera är onödig. Folket vänjer sig mer och mer vid att skaffa sig kontrollerade och fullt dugliga gödningsmedel, och därmed har också behovet af en dylik lag försvunnit. Jag tror, att kammaren gör rätt, om den nu, såsom sista gången då frågan var före, afslår densamma.

(Forts.)

Efter härmed slutad öfverläggning gjordes i enlighet med de yrkanden, som därunder förekommit, propositioner, först på bifall till hvad utskottet i förevarande utlåtande hemställt samt vidare på afslag därå, och förklarades den senare propositionen vara med öfvervägande ja besvarad.

Ändrade vissa ändringar i lagen om försäkringsrörelse. Föredrogs å nyo lagutskottets den 29 sistlidne april och den 1 innevarande maj bordlagda utlåtande n:o 58, i anledning af väckt motion angående ändringar i lagen om försäkringsrörelse.

I en inom Andra Kammaren väckt och till lagutskottet hänvisad motion, n:o 22, hade herrar *S. Palme* och *C. Wallis* hemställt, att Riksdagen i skrifvelse till Kungl. Maj:t ville anhålla, det täcktes Kungl. Maj:t låta utarbета samt förelägga nästsammanträdande Riksdag sådan ändring i lag om försäkringsrörelse den 24 juli 1903, att lagens stadganden rörande premiereservens beräkning dels vunne nödig klarhet och bestämdhet, dels så affattades, att tillämpningen af mindre solida beräkningsmetoder förbyggdes.

Utskottet hade i nu föredragna utlåtande af anförda grunder hemställt, »att Riksdagen, med anledning af förevarande motion, ville i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, det täcktes Kungl. Maj:t taga i öfvervägande, huruvida icke de i lagen om försäkringsrörelse af den 24 juli 1903 gifna stadganden rörande premiereservens beräkning, i hvad de afse lifförsäkring, behöfva ändras eller förtydligas i syfte att fullt trygga försäkringstagarnes intressen, samt för Riksdagen framlägga det förslag, hvartill förhållandena må gifva anledning».

Herr Trygger: Jag skall be att få säga några ord med anledning af detta betänkande, nämligen att man missförstår utskottet, ifall man tror, att utskottet på något sätt velat uttala någon missstro mot soliditeten hos det lifförsäkringsbolag, Oden, som tillämpar en annan metod än den, som utskottet förordat. Detta har varit alldeles främmande för utskottets tankegång. Och läser man igenom betänkandet uppmärksamt, skall man finna, att där tvärtom förekommer ett uttalande, hvori påpekas, att trots det

att detta bolag använder en metod, som man ej kan gilla, är det likväl fullt solidt, så att den förevarande olikheten i fråga om premiereservens beräkning spelar ingen roll, när man skall bedöma detta bolags förmåga att uppfylla sina förbindelser.

Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

*Angående
vissa ändringar i lagen om försäkringsrörelse.*

(Forts.)

Efter härmed slutad öfverläggning biföll kammaren hvad utskottet i föreliggande utlåtande hemställt.

Vid förnyad föredragning af lagutskottets den 29 nästlidne april och den 1 innevarande maj bordlagda utlåtanden:

n:o 59, i anledning af väckt motion angående konsumtionsföreningar med syfte att sälja varor äfven till andra än föreningsmedlemmar,

n:o 60, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse af §§ 2 och 8 i lagen angående köttbesiktning och slakthus den 22 december 1897, samt

n:o 61, i anledning af väckt motion om bestridande af kostnaden för vägunderhåll i visst fall med medel ur vägkassan,

biföll kammaren hvad utskottet i dessa utlåtanden hemställt.

Föredrogs å nyo lagutskottets den 29 sistlidne april och den 1 innevarande maj bordlagda utlåtande, n:o 62, i anledning af väckta motioner om revision af fattigvårdslagstiftningen m. m.

*Om revision
af fattigvårdslagstiftningen.*

I särskilda inom Andra Kammaren väckta motioner hade föreslagits:

1:o) af herr *J. E. A. Ohlsson* i Halmstad (n:o 70), att Riksdagen ville besluta i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, det täcktes Kungl. Maj:t i samband med pågående revision af nu gällande fattigvårdsförordning låta utarbета förslag till obligatorisk, fristående och ständig inspektion af den kommunala fattigvården antingen efter de grunder motionen angäfve eller såsom Kungl. Maj:t kunde finna lämpligast;

2:o) af herr *D. Holmgren* (n:o 71), att Riksdagen behagade besluta skrifvelse till Kungl. Maj:t med begäran, att Kungl. Maj:t täcktes underkasta gällande fattigvårdsförordning och dess praktiska tillämpning en grundlig och allsidig pröfning samt där-efter för Riksdagen framlägga förslag till ny fattigvårds- lag, hvilken med tillgodogörande af inhemsk såväl som utländsk erfarenhet skulle kunna motsvara nutida humanare uppfattning af den fattiges människovärde och rätt, samt

Om revision
af fattig-
vårdslagsstift-
ningen.
(Forts.)

3:o af herr A. Ekman (n:o 131), att Riksdagen måtte i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville låta utarbeta och för Riksdagen framlägga förslag till ny förordning angående fattigvården.

Utskottet hade i föreliggande utlåtande på andragna skäl hemställt, »att Riksdagen ville i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, det täcktes Kungl. Maj:t låta utarbeta och för Riksdagen framlägga förslag till *dels* ändrade bestämmelser beträffande hemortsrätt i fråga om fattigvård och rörande förhållanden, som därmed äga sammanhang, hvilka bestämmelser böra upptaga strängare villkor för hemortsrätts uppkomst än de nu i ämnet gällande och vara ägnade att såvidt ske kan inskränka och förenkla tvisterna mellan kommunerna om ersättning för lämnad fattigvård, och *dels* föreskrifter i syfte: att den i 31 § 2 mom. förordningen angående fattigvården upptagna grundsats, enligt hvilken fattigvårdssamhälle kan påräkna ersättning af statsmedel för viss fattigvårdskostnad, må utsträckas att gälla obetingadt i fråga om fattigvårdskostnad, som fattigvårdssamhälle måst vidkännas för den eller de samhället i fattigvårdshänseende tillhörande personer, hvilka, enligt hvad i åberopade lagrum sägs, varit borta från samhället viss tid; att fattigvårdssamhälle berättigas till godtgörelse af staten för kostnader i anledning af fattigvård åt sinnesslöe personer och fallandesjuka och med dylika personer jämförliche; att öfvervakandet däraf, att fattigvården utöfvas i enlighet med gällande bestämmelser varder skärpt och förbättradt, dock utan anlitande af för detta ändamål särskildt tillsatte tjänstemän; samt att, då fattigvårdsstyrelse vill till enskild person uttinga hjälpbehöfvande, auktion ej må anställas för erhållande af anbud».

Grefve Wachtmeister, Axel: Alla vänner af en förbättrad fattigvård äro helt visst tacksamma för utskottets här framlagda utlåtande. Men icke hafva alla de förändringar i vår fattigvård, som äro önskvärda, här blifvit påpekade. Nog återstå ännu åtskilliga.

Jag tänker, bland annat, på § 3 af den nuvarande förordningen, som ålägger arbetsför änka, oberoende af om hon har ett dussin minderåriga barn, att utan fattigvårdssamhällets betungande försörja sig själf och alla dessa barn. Detta är nu faktiskt omöjligt, men jag har flere gånger mottagit besvär i liknande fall. Visserligen hafva vederbörande fattigvårdsstyrelser i hvarje fall litet tala med sig, men dels är det icke säkert, att så alltid låter sig göra, dels är det väl också tillbörligt, att en sådan stackars kvinna äfven skall hafva lagen på sin sida.

Jag tänker också på den i en af motionerna omnämnda s. k. sockengången, som åtminstone under vissa förhållanden kan vara synnerligen upprörande.

Men alldeles särskildt vill jag framhålla ett i mitt tycke mycket viktigt önskemål i afseende å fattigvårdslagstiftningen och det är inrymmandet af större rätt åt kvinnan att deltaga i den ordnade fattigvården. Vi veta alla, i hvilken utsträckning kvinnan egnar sina tjänster åt den enskilda välgörenheten. Det är då orätt att icke begagna sig af hennes naturliga förmåga och håg att hjälpa och lindra nöd och fattigdom äfven i afseende å den ordnade fattigvården. Efter mitt förmenande skulle genom den större ömsinthen, som genom kvinnan skulle tillföras fattigvårdsstyrelserna, i många fall de nu öfverklagade bristerna i vår fattigvårdslagstiftning kunna afhjälpas. Särskildt tänker jag på den väl behöfliga modersvård, som de åt fattigvården öfverlämnade barnen därigenom skulle kunna erhålla.

Nu säger man, att möjlighet är ju beredd för kommunerna att i fattigvårdsstyrelserna insätta kvinnor. Ja, så är det, men huru har man begagnat sig af denna möjlighet? Åtminstone för större delen af landsbygden står denna ännu såsom en död bokstaf och har ytterst sällan begagnats — hvarför vet jag ej. Kanske därför att, då särskild fattigvårdsstyrelse ej är obligatorisk, man finner det bekvämare att låta kommunalnämnden fungera såsom sådan. Kanske också på sina ställen därför att man befarar, att kvinnans större medlidsamhet skulle förorsaka fattigvårdssamhället större utgifter.

Ett fel är det emellertid, enligt min uppfattning, att icke såsom sig bör till samhällets bästa begagna sig af kvinnans naturliga förmåga att hjälpa oss vid handhafvandet af den ansvarsfulla och ömtåliga vården af våra fattiga.

Jag har velat yttra dessa ord för att få dem till protokollet, därest möjligen Kungl. Maj:t vid en blifvande revision af fattigvårdslagstiftningen skulle vilja taga någon hänsyn till dem.

Herr talman, jag har intet yrkande.

Herr Sjöcrona: Såsom herrarne behaga inhämta af det nu föreliggande betänkandet, äro de i ämnet väckta motionerna ganska vidt sväfvande och föreslå hvarjehanda mycket långt gående ändringar i, ja, till och med fullständig omarbetning af hela vår fattigvårdsförordning. Lagutskottet har ägnat denna fråga en mycket omsorgsfull och enligt min åsikt ganska förtjänstfull behandling och har därvid fästat uppmärksamheten på att flere af de punkter, som beröras i motionerna, redan äro föremål för Kungl. Maj:ts pröfning och att således i dessa delar alldeles icke behöfs någon särskild skrifvelse. Lagutskottet har vidare tagit upp till granskning flere af förslagen och på anförda skäl ansett, att icke heller i dessa delar något borde åtgöras. Men sedan har lagutskottet slutat med detta skrifvelseförslag, som nu blifvit uppläst. Hvad angår, att man skulle utsträcka den i § 31 mom. 2 af fattigvårdsförordningen upptagna grundsatsen, enligt hvilken

Om revision af fattigvårdslagstiftningen.
(Forts.)

Om revision
af fattig-
vårdslagstift-
ningen.

(Forts.)

kommunen skulle i hvarje fall få ersättning af statsmedel, när fattighjon oafbrutet varit borta från kommunen i 5 år, så har jag ej vidare betänkligheter däremot. Vidare har föreslagits, att man skulle taga i öfvervägande att få föreskrifter om bättre öfvervakande af fattigvården och att fattigvårdsstyrelserna icke skola få ställa till auktioner. Detta har ju många gånger varit på tal, och jag vill visst icke motsätta mig vare sig det ena eller andra.

Men så förekomma här två saker i denna hemställan, som jag anser vara ganska betänkliga. Det första är — såsom herrarne se af betänkandet — ett förslag, att Kungl. Maj:t skulle utarbета och för Riksdagen framlägga ett förslag till förändrade bestämmelser angående hemortsrätt i fråga om fattigvård. Nu vet jag ej huru pass många hemortsrättsfrågor, som lagutskottets ledamöter hvar för sig eller alla tillsammans behandlat, men för min del har jag under loppet af 25 år handlagt — jag tror icke att jag säger för mycket — omkring 50 sådana frågor för hvart år, hvilket tillsammans gör ungefär 1250. Af den erfarenhet, som jag därigenom kunnat inhämta, har jag icke kunnat draga den slutsats, att de nu gällande bestämmelserna om hemortsrätt, sådana de blifvit fullständiga genom 1894 års förordning, äro af beskaffenhet att böra ogillas. Jag tror icke, att vi kunna få några bättre, och i hvarje fall hafva åtminstone dessa bestämmelser den stora förtjänsten, att myndigheterna, d. v. s. länsstyrelserna, öfverståthållareämbetet och kammarrätten, nu äro fullt förtrogna med den och att det finns en mängd prejudikat till ledning för deras vederbörliga tillämpning. Det lider intet tvifvel, att dessa utredningar om hemortsrätt äro mycket besvärliga. Jag har en ofantligt rik erfarenhet om detta, men jag är fullt öfvertygad, att om man skulle få andra bestämmelser, som skulle hvilat på grundsatsen om vistelse inom kommunen under visst antal år, 2 år eller 5 år, såsom det lär vara i Danmark, så skulle detta medföra mycket stort besvär. Det förstår ju hvar och en, att om en person har vistats inom en kommun vid tiden för mantalsskrifningen, så har man att genom vittnesförhör, som man mycket ofta får anlita, söka utröna, huruvida han varit bosatt där under sådana omständigheter att han då hade bort mantalsskrifvas där, och då kan det ej hjälpas, då har han förvärfvat hemortsrätt, såvida han ej under näst följande år blifvit föremål för fattigvård. Skulle man nu stadga, att en person skall hafva varit bosatt inom kommunen oafbrutet i 2 år exempelvis — för att taga det minsta — så skulle dessa undersökningar och vittnesförhör äsyfta att utreda, huruvida han oafbrutet vistats där så länge. I fråga om bofasta och ordentliga personer inom en kommun vållar frågan om hemortsrätten icke något besvär, utan då kunna bestämmelserna därom vara lika bra på det ena och det andra sättet. Men i fråga om sådana personer, som vandra omkring

och kanske icke uppehålla sig mer än en eller annan månad inom en kommun, blir det förenadt med mycket stora svårigheter att afgöra, om de uppehållit sig därstädes oafbrutet under längre tid. Jag skall tala om ett mycket drastiskt exempel, af hvilket man kan draga sina slutsatser. En ogift kvinna, som jag tror hade två barn, blef på hösten ett år antagen till amma inom en liten kommun i Skaraborgs län. Kvinnan, som redan under nästföljande år lämnade sin anställning som amma, blef därefter föremål för fattigvård. Hon hade då, tror jag, fått ännu ett oäkta barn. Fråga uppstod då, hvar hon skulle anses hafva hemortsrätt. Det gällde en jämförelsevis högst betydlig summa. Jag ansåg mig i utslaget kunna förklara, att hon icke hade vistats inom den lilla kommunen under sådana omständigheter, att hon bort där mantalsskrifvas, då, som vi veta, en amma i allmänhet icke tager städja, utan får lön för månad. Utslaget blef öfverklagadt, och kammarrätten förklarade, att hon bort mantalsskrifvas inom kommunen i fråga och sålunda där ägde hemortsrätt. Häröfver uppstod mycket bekymmer och bedröfvelse inom kommunen, och deputerade från densamma kommo och rådfrågade mig, hvad de skulle göra, då socknen blef alldeles öfver höfvan betungad. Jag kunde naturligtvis icke anvisa dem något medel, då man som bekant icke får klaga öfver kammarrättens utslag i dessa frågor. Jag vill visst icke påstå, att kammarrättens utslag ej var riktigt, då ju där möjligen kunde tillkommit ytterligare bevisning. Detta exempel kunde nu synas tala för att de nuvarande bestämmelserna icke äro lämpliga. Men tro herrarna, att om det i detta fall kunnat bevisas, att kvinnan under två års tid tillfälligtvis varit inhyst någonstädes i en kommun och där fört ett osedligt lif och fått flera oäkta barn, tro herrarna, säger jag, att det då varit behagligare för den kommunen att få henne sig påbördad och få betala de stora kostnader för hennes fattigvård, hvarom här var fråga? Jag tror, att det varit minst lika orättvist och hårdt i det fallet, som det är med nuvarande bestämmelser, enligt hvilka en person kan förvärfva hemortsrätt i en kommun genom att vistas där på hösten under sådana förhållanden, att han bör där mantalsskrifvas. Det kan ju nu naturligtvis hända, att en kommun får på sig en sådan där fattig, som den sedan måste draga försorg om, innan han hinner förvärfva hemortsrätt på annat ställe. Men det kan å andra sidan hända, att ett motsatt förhållande en annan gång inträffar, så att en kommun blir befriad från en person, som annars hade kommit att betunga kommunen. Att nu inlåta sig på att helt kategoriskt begära förslag till ändrade bestämmelser om hemortsrätten, kan jag för min del icke vara med om, utan jag tror, att det för närvarande är så bra som det kan blifva.

Hvad vidare angår de ifrågasatta föreskrifterna i syfte, att fattigvårdssambälle skulle berättigas till godtgörelse af staten för

Om revision
af fattig-
vårdslagstift-
ningen.
(Forts.)

kostnader i anledning af fattigvård åt sinnesslöa personer och fallandesjuka och med dylika personer jämförliga, så skall jag tillåta mig att erinra herrarna om, att det vid fjolårets riksdag i Andra Kammaren väcktes en motion om utredning af frågan om utjämning af fattigvårdsafgifterna mellan kommunerna. Andra Kammarens tillfälliga utskott granskade noga motionen och ansåg den i många delar icke kunna förordas till bifall, men framhöll i motiveringen den tanken, att staten skulle betala kostnaden för fattigvård för dessa abnorma personer. Utskottet föreslog en skrifvelse, hvilken af Andra Kammaren bifölls. Sedan kom frågan till ett af Första Kammarens tillfälliga utskott, där jag då var ordförande. Detta utskott fäste kammarens uppmärksamhet på att det alldeles icke är sagdt och visst, att sådana abnorma personer förekomma allenast i sådana kommuner, som äro betungade af större utskylder, och det finnes ju intet skäl, hvarför en väl situerad kommun skulle befrias från skyldigheten att betala i ett sådant fall. Utskottet framhöll också — hvad värre är — att om man skulle stadga, att staten skulle betala för sådana abnorma, som stode i sådan ställning, att de vore berättigade till obligatorisk fattigvård, det skulle kännas mycket hårdt för mindre bemedlade inom kommunen att själfva bli betungade af kostnader för vården af abnorma familjemedlemmar. Första Kammarens tillfälliga utskott gjorde emellertid en antydning om ett annat medel för att åstadkomma en utjämning och föreslog, då saken ansågs vara af stor vikt, verkligen en skrifvelse, men Första Kammaren afslog helt och hållet detta förslag, och därmed får väl också Första Kammaren anses hafva ställt sig afvisande mot att staten skulle i detta fall träda emellan.

Jag skall således tillåta mig hemställa, att ur skrifvelseförslaget måtte utgå den del, som angår hemortsrätten, d. v. s. från och med orden »dels ändrade bestämmelser beträffande hemortsrätt» till och med orden »om ersättning för lämnad fattigvård, och dels», äfvensom att ur förslaget måtte uteslutas följande punkt: »att fattigvårdssamhälle berättigas till godtgörelse af staten för kostnader i anledning af fattigvård åt sinnesslöe personer och fallandesjuka och med dylika personer jämförlige». I öfrigt vill jag icke motsätta mig bifall till utskottets förslag.

Herr Trygger: Jag är icke själf specialist i dessa fattigvårdsfrågor, utan har måst lita på de ledamöter i utskottet, som haft erfarenhet på området. Men sådan erfarenhet har varit mycket väl representerad i utskottet, och särskildt vill jag nämna, att en ledamot i Andra Kammaren, som under en tid af mellan 20 och 30 år deltagit i vården af Göteborgs fattigvårdsväsende, närvarit vid ärendets behandling i utskottet. Utaf hvad som vid denna behandling framkom, fick jag den bestämda uppfattningen, att nuvarande bestämmelser beträffande hemortsrätten icke äro

tillfredsställande. Då ju de allra flesta af herrarna hafva insikter på detta område, vill jag icke närmare ingå på de skäl, som tala för en förändring af ifrågavarande bestämmelser, utan skall endast yrka bifall till utskottets förslag i denna och öfriga punkter.

Om revision af fattigvårdslagstiftningen.
(Forts.)

Sedan öfverläggningen förklarats härmed slutad, yttrade herr vice talmannen, som öfvertagit ledningen af kammarens förhandlingar, att under öfverläggningen yrkats, dels att hvad utskottet hemställt skulle bifallas, dels ock, af herr *Sjöcrona*, att utskottets hemställan skulle bifallas med den ändring, att därur uteslötes ej mindre orden »dels ändrade bestämmelser beträffande hemortsrätt — — — och dels», än äfven satsen: »att fattigvårdssamhälle berättigas till godtgörelse af staten för kostnader i anledning af fattigvård åt sinnesslöe personer och fallandesjuka och med dylika personer jämförlige».

Härefter gjordes propositioner jämlikt dessa yrkanden och förklarades propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med öfvervägande ja besvarad.

Anmälades och bordlades sammansatta stats- och lagutskottets utlåtande, n:o 12, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående vissa ändringar i gällande bestämmelser rörande afvittringen inom Västerbottens och Norrbottens läns lappmarker.

Upplästes ett ingifvet läkareintyg af följande lydelse:

Att statsrådet herr *C. v. Friesen* på grund af influenza tills vidare är oförmögen att deltaga i riksdagsarbetet, intygar
Stockholm 2 maj 1905

A. Trana,
leg. läk.

Justerades tre protokollsutdrag för denna dag.

På framställning af herr vice talmannen beslöts, att på föredragningslistan till morgondagens sammanträde skulle sättas främst de under dagen första gången bordlagda ärendena och sist det ärende, som denna dag bordlagts andra gången.

Kammaren åtskildes kl. 3,14 e. m.

In fidem

A. v. Krusenstjerna.
